

УДК 349.22

В.В. Гостєєв

О.А. Старокожеєв

ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ
ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ

У статті розглянуто питання правового регулювання трудових прав працівників, його особливості. Досліджена роль Конституції України, норм міжнародного трудового права, насамперед, норми конвенцій і рекомендації Міжнародній організації праці (МОТ) в правовому регулюванні захисту трудових прав працівників.

Ключові слова: *Конституція, Міжнародна організація праці, трудове законодавство, правовий акт, працівник, захист.*

В статье рассмотрен вопрос правового регулирования трудовых прав работников, его особенности. Исследована роль Конституции Украины, норм международного трудового права, прежде всего, нормы конвенций и рекомендаций Международной организации труда (МОТ) в правовом регулировании защиты трудовых прав работников.

Ключевые слова: *Конституция, Международная организация труда, трудовое законодательство, правовой акт, работник, защита.*

There carried out the question of the law regulation of the workers labour rights, its peculiarity. The role of the Constitution of Ukraine, the International Labour Law norms. The Convention norms and recommendations of the International Labour Organization (ILO) in the law regulation of the defense workers labour rights is investigated.

Key words: *the Constitution, International Labour Organization, Labour legislation, legal acts, worker, defense.*

З переходом України до ринкової економіки важливість права на працю в житті людей, його конституційне закріплення як одного з основних соціально-економічних прав громадян, особливе місце, яке воно займає в системі трудових прав працівників, обґрунтовує необхідність подальшого вдосконалення механізму правового регулювання реалізації і захисту громадянами вказаного суб'єктивного права. При цьому найбільшого значення набуває проблема створення і со-вершенствования системи гарантій реалізації і захисту громадянами права на працю.

Теоретичну основу статті складають наукові праці вчених радянського періоду і сучасності: Т.В.Іванкової, І.Л. Кисельова, М.В. Лушникової, В.Н. Смолярчука, Р.З. Лівшица, А.І. Ставцевой, Ю.П. Орловського і інших.

Відомо, що правовий інститут – це група правових норм, яка регулює однорідні суспільні відносини, тісно зв'язані між собою як відособлена група [1, с. 33].

Предметом правового регулювання інституту захисту трудових прав виступають відношення по захисту трудових прав суб'єктів трудових відносин. Відношення по захисту трудових прав працівників складаються між суб'єктом захисту і порушником трудових прав. Змістом вказаних правовідносин виступають суб'єктивні права, обов'язки і відповідальність, закріплені у відповідних нормативно-правових актах.

Базисним законодавчим актом трудового права є Конституція України, що закріплює найважливіші трудові права людини і громадянина. Ряд конституційних положень закладають основи правового регулювання відносин по захисту трудових прав працівників. Вони встановлюють гарантії прав і свобод людини і громадянина, додають їм характер, що безпосередньо діє, зобов'язують державу їх забезпечувати. Забезпеченню процесу захисту трудових прав служать норми ч. 3 ст. 36 Конституції, відповідно до якої громадяни мають право на участь в професійних союзах з метою захисту своїх трудових і соціально-економічних прав і інтересів [2, с. 48], гарантується судовий захист (ст. 55), признається право на індивідуальні і колективні трудові спори, а також право на проведення страйку (ст. 44) [3]. Забезпечуючи права працівника всією повнотою захисту Конституція України наділяє його правом відповідно до міжнародних договорів звертатися у міждержавні органи з прав людини, якщо вичерпані все наявні внутрідержавні засоби правового захисту.

Іншим основоположним законодавчим актом захисту трудових прав працівників є Кодекс законів про працю України. Саме він визначає цілі і завдання всього трудового законодавства, встановлюється межі, в яких розвивається трудова нормотворчість і здійснюється правозастосування. Тому саме норми Конституції України і положення КЗпП служать фундаментом підінституту захисту трудових прав працівника, на основі якого шикуються конкретні відносини про захист трудових прав працівників.

Видну роль в правовому регулюванні захисту трудових прав працівників грають норми міжнародного трудового права, а саме: норми конвенцій і рекомендацій Міжнародній організації праці (МОТ), яка була заснована урядами низки країн згідно з рішенням Паризької конференції 11 квітня 1919 р. з метою міжнародної співпраці для усунення соціальної несправедливості шляхом поліпшення

умов праці [4]. Ці акти містять велику кількість правових норм, які безпосередньо направлені на захист інтересів людини праці. Наприклад, Конвенція МОТ №100 про рівну оплату чоловіків і жінок за рівноправну роботу 1951 р. (ратифіковане 09.06.56); № 52 про щорічні оплачувані відпустки, 1936 р. (ратифіковане 11.08.56); № 87 про свободу асоціації і захист права на організацію, 1948 р. (ратифікована 11.08.56); № 98 про застосування принципів права на організацію і ведення колективних переговорів, 1949 р. (ратифікована 11.08.56); №95 про охорону заробітної плати, 1949 р. (ратифікована 30.06.61); № 2 про безробіття, 1919 р. (ратифіковане 04.02.94); № 154 про сприяння колективним переговорам, 1981 (ратифіковане 04.02.94); № 158 про припинення трудових відносин за ініціативою підприємства, 1982 р. (ратифіковане 04.02.94); № 156 про рівне відношення і рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі з сімейними обов'язками, 1981 р. (ратифіковане 22.10.99). Ці і багато інших Конвенцій було ратифіковано Україною. На тлі всіх перерахованих актів особливим чином виділяються Конвенції №87 і №98 і за свідченням З.С.Богатиренко вони є основоположними правовими актами МОТ [5, с. 46-47]. Конвенція № 87 закріплюють право працівників і підприємців вільно створювати свої організації з метою висування і захисту своїх інтересів. Додаткові гарантії реалізації права на організацію закріплені Конвенцією №98.

Відношення по захисту трудових прав також регулюють і інші закони, що кодифікують. Цивільний кодекс України, цивільно-процесуальних кодекс України, Кодекс про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс і ін.

Серед законів, направлених на регулювання відносин по захисту трудових прав працівників, також відносяться Закон України від 18.06.1992 р. "О об'єднаннях громадян", Закон України від 15.09.1999 р. "Про професійні союзи, їх права і гарантії діяльності", Закон України від 03.03.1998 р. "Про порядок вирішення колективних трудових суперечок (конфліктів)" та інші.

У виконання законодавчих норм Президент і Кабінет Міністрів України, інші державні органи видають нормативні акти, які регулюють конкретні питання діяльності, здійснюваного в порядку захисту трудових прав працівників. Найбільша кількість підзаконних актів діють про область державного нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства і інших нормативних актів, що містять норми трудового права.

Вагомим фактором, який впливає на правове регулювання контрольно-наглядової діяльності у сфері праці, є обмеженість бюджет-

них джерел фінансування такої діяльності. Це обставина визначає необхідність суттєвого корегування пріоритетів її діяльності у контексті розвитку сфери превентивної роботи та одночасно розвитку явища колективної автономії. Мова йде про участь інспекції у розвитку тенденцій вирішення протиріч між працівниками, роботодавцями та їх представниками без звернення за сприянням до третьої сторони – уряду, трудових інспекцій та інших державних органів [6, с.86].

Розвиток правового регулювання трудових відносин у контексті реалізації контрольно-наглядової діяльності повинен зменшити ризик "відторгнення" держави від трудових відносин та забезпечити необхідний баланс між втручанням державних органів і самостійністю (автономією) учасників цих відносин.

Забезпечення правової регламентації у вказаних напрямках є одним з основних призначень трудового права, які разом становлять окрему його функцію 7, с.129 .

Використана література:

1. Смолярчук В.И. Источники советского трудового права. - М.: Юридическая лит-ра, 1978. - С. 33.
2. Чанышева Г.И., Болотина Н.Б. Трудовое право Украины: учебно-справочное пособие. - Харьков: Одиссей, 2001. - С. 48.
3. Конституция Украины.
4. http://yurist-online.com/uslugi/yuristam/literature/trud_pravo/031.php
5. Богатыренко З.С. Трудовые нормы МСТ и их применение в Российской Федерации // Трудовое право. - 2003. - №10. - С. 46-47.
6. Бочарова И.Ю. Превентивное инспектирование в социально-трудовой сфере // Труд за рубежом. - 2005. - № 2(66). - С. 86.
7. Панасюк О. Контрольно-наглядова діяльність державних органів у сфері праці / Право України. - 2007. - № 4. - С. 128-129.

УДК 349.41:343.352

М.М. Рєзнік

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В ГАЛУЗІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню проблеми правового регулювання відповідальності за корупційні правопорушення в галузі землекористування.

Ключові слова: *галузь землекористування, правове регулювання відповідальності, корупційні правопорушення.*